Talousvaliokunnalle 16.1.2023

Anarâšah rs
Inarinsaamelaiset ry

Asia: HE 274/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Inarinsaamelaiset ry – Anarâšah rs ei hyväksy hallituksen esitystä saamelaiskäräjälaiksi. Saamelaiskäräjälaki on kokonaisuudessaan uudistamisen tarpeessa, mutta lähtökohta on se, että se tulisi tehdä osallistamalla saamelaisia uudistustyöhön toteutunutta laajemmin. Inarinsaamelaiset ry toteaa, että saamelaiskäräjälakityöryhmässä ei ole ollut inarinsaamelaisten edustusta. Toteamme, että emme ole voineet asiallisesti ja hyvää hallintoa noudattaen osallistua itseämme koskevaan päätöksentekoon. Saamelaiskäräjävaaleissa olleet inarinsaamelaiset edustajat, jotka ovat Inarinsaamelaiset ry:n jäseniä ja edustavat Inarinsaamelaiset ry:n kantoja, ovat tulleet valituiksi saamelaiskäräjille suurilla äänimäärillä. Saamelaiskäräjien valtaa pitävän ryhmittymän kantaa edustavia inarinsaamelaisia ehdokkaita jäi vaaleissa saamelaiskäräjien ulkopuolelle. Tämä todistaa Inarinsaamelaiset ry:n edustavan suurta osaa inarinsaamelaisten kansanosan näkemyksiä saamelaisasioihin.

Saamelaiskäräjävaalit käydään henkilövaaleina. Saamelaiskäräjien edustajia ei valita suhteellista vaalitapaa käyttäen, kuten parlamentaristisessa demokraattisissa on tapana toimia. Muun muassa tästä syystä saamelaiskäräjillä ei ole päässyt toteutumaan ns. demokratian itsekorjautuvuus. Tämä on vuosien saatossa johtanut tilanteeseen, jossa valta on alkanut keskittymään ja tällä hetkellä saamelaisyhteisö elää tilanteessa, jossa saamelaiskäräjävaaleja ei käytännössä tarvitsisi käydä lainkaan. Vaalikaudesta toiseen vaaleilla valituista edustajista osa henkilöitä syrjäytetään pysyvästi päätöksenteon ulkopuolelle. Suomen saamelaiskäräjillä ei vallitse parlamentarismi. Nyt hallituksen eduskunnalle jättämä esitys saamelaiskäräjälaiksi on pienen saamelaispoliittisen valtaryhmittymän edustajien laatima ja se näkyy myös lopputuloksessa. Saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana itse määrittää oman itsehallintoelimensä rakenteet ei voi Suomessa tarkoittaa sitä, että autoritäärista valtaa käyttävä ryhmittymä saisi tehdä ihan mitä tahansa, vaientaa erilaiset mielipiteet ja syrjiä kansansa jäseniä.

Inarin kunta on Suomen suurin kunta ja sen rajat noudattelevat inarinsaamelaisten vanhan siidan, eli inarinsaamelaisten sukujen hallinnoiman nautintoalueen rajoja. Inarinsaamelaiset ovat perinteisesti eläneet kalastuksesta. Inarinsaamelaisen perinteinen elinkeinorakenne joutui murrokseen 1940-luvulla alkaneen Inarijärven säännöstelyn myötä, jonka seurauksena perinteinen kalastus ei enää elinkeinona yksin riittänyt. Inarinsaamelaiset joutuivat etsiytymään muiden elinkeinojen pariin ja työllistivät itsensä *metsätaloudella*, *kullankaivuulla* ja *matkailulla* sekä yhdistämään kalastukseen muita elinkeinoja, kuten *metsästystä* ja *pienimuotoista poronhoitoa*. S*aamenkäsitöiden myymisestä* matkailijoille on myös tullut merkittävä tulonlähde toisen maailmansodan jälkeen ylä-Lapissa.

Saamelaiskäräjät ei ole käynnistänyt mitään toimia inarinsaamelaisten kalastuselinkeinon elvyttämiseksi.

5 -6 § Saamelaiskäräjien yleinen toimivalta, saamelaisten edustaminen

Suomen saamelaiskäräjät on vuosien varrella epädemokraattisen vaalitavan ja hallintomallin seurauksena alkanut autoritärisoitumaan. Pitkittyneen saamelaiskiistan vuoksi saamelaiskulttuuri on politisoitunut. Saamelaiskärjillä on hankkeita, tai saamelaiskäräjät on mukana tai rahoittajana hankkeissa, joissa luodaan eettisiä ohjeistuksia. Olemme tilanteessa, jossa saamelaiskäräjien laatimat ”eettiset ohjeet” rajoittaa matkailu ja käsityöyrittäjien oikeutta tuottaa sellaisia tuotteita, mitä he itse haluaisivat myydä. Yleinen keskusteluilmapiiri eettisyydestä aiheuttaa sen, että asiakkaat ovat arkoja ostamaan saamelaisten elinkeinoharjoittajien ja yrittäjien tuotteita.

9 § Neuvotteluvelvoite

9 § pyrkimys saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa tarkoittaa käytännössä veto-oikeutta, maankäyttöhankkeissa. Nykyisessä tilanteessa monet inarinsaamelaisten harjoittamat elinkeinot, sekä elinkeinot, joiden kautta inarinsaamelaisia työllistyy, ovat joutuneet altavastaajan asemaan monien saamelaisia koskevien päällekkäisten lakien ja menettelyiden kautta, joiden kautta saamelaiskäräjät käyttävät valtaa. Emme voi hyväksyä sellaista tilannetta, jossa saamelaiskäräjälaki mahdollistaa

saamelaiset elinkeinojen ja elinkeinonharjoittajien ja yrittäjien olevan keskenään eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden poronhoidon saadessa tällä hetkellä suurta painoarvoa saamelaiskäräjien toiminnassa.

9 a ja 9b vaikutuksia muihin erilaisiin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin, saamelaisten elinkeinoharjoittajien ja yrittäjien perusoikeuksiin, ei olla selvitetty.

Lakiesityksen 9 § vaatimuksineen ja velvoitteineen on kohtuuton ja voi viivyttää lupa-asioiden ja palveluratkaisuiden hallinnollista käsittelyä. Esitys voi vaarantaa vähemmistön vähemmistössä elävän alkuperäisväestö inarinsaamelaisten asemaa sekä erityisesti sitä inarinsaamelaista kansanosaa, joita saamelaiskäräjät ei hyväksy saamelaisiksi. Saamelaisten kotiseutualueella asuvat saamelaiset eivät voi olla eriarvoisessa asemassa muun maan asukkaisiin nähden. Saamelasikäräjille ei voi antaa valtaa vaikuttaa yksityisen omaisuuden suojan piiriin kuuluvaa oikeutta hyödyntää omaisuuttaan.

5-9 § muotoilu mahdollistaa entistä kapeammalle sektorille supistuvan saamelaiskulttuurin hallinnoinnin ja asiantuntemuksen. Esitämme talousvaliokuntaa pyytämään hallitukselta perusteita sille, miten eri saamelaisten elinkeinojen, elinkeinoharjoittajien, ja yrittäjien, sekä eri alojen kautta työllistyvien saamelaisten oikeudet otetaan yhdenvertaisesti huomioon eduskunnalle annetussa lakiesityksessä saamelaiskäräjälaiksi? Inarinsaamelaiset ry ei voi hyväksyä lakiesityksen mahdollistavaa tilannetta, jossa yhdelle saamelasielinkeinolle voitaisiin antaa tarpeettoman suurta painoarvoa samalla kun toiset saamelaiset elinkeinot eivät saisi saamelaiskäräjillä niille kuuluvaa asemaa.

Kulttuurin ylläpidon, kehittämisen ja edistämisen taito ja tieto on kansaan sidottua pääomaa, eikä sen rajaaminen saamelaiskäräjälain myötä saamelaiskäräjille edistä saamelaisten elinkeinojen monimuotoisuutta ja kehittymistä. Saamelaisalueen elinkeinonvapaus mahdollistaa oikein johdettuna vetovoimaisen saamelaisalueen, joka houkuttaa saamelaisnuoria jäämään ja paluumuuttamaan omalle kotiseutualueelleen.

Inarinsaamelaiset ry ei hyväksy Saamelaiskäräjien yleisen toimivallan laajentamista saamelaisten itsemääräämisoikeuden nimissä, ennen kuin Suomessa on tehty laaja-alainen selvitys siitä, kuka kuuluu alkuperäiskansaan ja mitkä organisaatiot voi edustaa saamelaisia ja käyttää Suomen alkuperäiskansan puheoikeutta. On selvitettävä, miten saamelaiskäräjien toiminta, ja useat päällekkäiset lait ja menettelyt, joiden kautta saamelasikäräjät käyttävät valtaa, vaikuttavat alueen elinkeinoihin. Voimassa oleva saamelaiskäräjälaki on edustuksellisen demokratian kannalta ongelmallinen eikä saamelasikäräjät kykene edustamaan kaikkia saamelaisia. Tämä lakiesitys heikentää kykyä entisestään.

Inarinsaamelaiset ry esittää, että saamelaiskäräjälaki palautetaan valmisteluun.

Inka Kangasniemi
puheenjohtaja
Saamelaiskäräjien jäsen
sähköposti: ikangasniemi@hotmail.com

Jarmo Katajamaa
varapuheenjohtaja

jkatajamaa@live.com

Inarinsaamelaiset ry on perustettu Inarissa 2007. Inarinsaamelaiset ovat olleet Inarin alueen alkuperäiskansaa ikimuistoisista ajoista lähtien. Yhdistyksessä on tällä hetkellä 150 jäsentä. Inarinsaamelaiset ry:n tarkoituksena on inarinsaamelaisen kulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen, inarinsaamelaisten aseman ja oikeuksien edistäminen sekä etujen valvominen.

Inarinsaamelaisten oikeudellinen asema Suomen alkuperäiskansa saamelaisina on osittain tunnustettu. Osan saamelaiskäräjälain määritelmän täyttäviä inarinsaamelaisten ihmisoikeukisen tullessa rikotuksi saamelaiskäräjien jättäessä inarinsaamelaisen kansan jäseniä saamelaiskäräjien vaaliluettelon ulkopuolelle. Inarinsaamelaiset ry jäsenistöstä suurin osa on saamelaiskäräjien vaaliluettelossa olevia inarinsaamelaisia perheineen. Jäsenissä on myös sellaisia, jotka eivät ole saamelaiskäräjien vaaliluettelossa, joko siksi, että eivät ole sinne hakeutuneet, tai eivät ole tulleet hyväksytyksi vaaliluetteloon. Inarinsaamelaiset ry on jäsenmäärältään yksi suomen suurimmista saamelaisyhdistyksistä.